

Yard. Doç. Dr. Seda ÖZMUMCU

**Uzak Doğu'da Arabuluculuk Anlayışı
ile
Türk Hukuk Sisteminde Arabuluculuk Kurumuna
Genel Bir Bakış**

**(6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında
Arabuluculuk Kanunu Çerçevesinde)**

İÇİNDEKİLER

YENİ BASIYA ÖNSÖZ.....	VII
ÖNSÖZ.....	IX
İÇİNDEKİLER.....	XIII
KISALTMALAR.....	XXIII
GİRİŞ.....	1

Birinci Bölüm

UZAK DOĞU'DA ARABULUCULUĞUN TARİHİ KÖKLERİ

I. GENEL OLARAK.....	7
II. ARABULUCULUK KAVRAMI.....	19
A. ÇİN HALK CUMHURİYETİ	19
1. Terminoloji	19
2. Arabuluculuk Teriminin Farklı Anlamları	20
3. Arabuluculuk Teriminin Kullanım Alanları	22
B. JAPONYA	23
1. Terminoloji	23
2. Arabuluculuk Teriminin Kullanım Alanları	24
III. ARABULUCULUĞUN TARİHİ SÜRECİ.....	25
A. ÇİN HALK CUMHURİYETİ	25

1. Geleneksel Çin Toplumunun Uyuşmazlık Çözümüne Bakış Açısı.....	25
a. Sosyal Düzen ve Uyum Kavramı.....	25
b. Hukuk ve Dava Kavramları.....	26
c. Konfüçyonizm ve Legalizm Doktrinleri.....	30
aa. Konfüçyonizm.....	30
bb. Legalizm	33
2. Uyuşmazlık Çözümünde Toplumsal Davranış Özellikleri....	35
a. Genel Olarak.....	35
b. Uzak Doğu'da Çin Toplumuna Özgü Görüşme ve Müzakere Biçimi.....	36
3. Çin Toplumunun Arabuluculuk Usulü Bakımından Geçirdiği Tarihsel Dönemler.....	38
a. Eski Çin Dönemi	38
b. Eski Çin'de Arabuluculuk Geleneğinin Kurumsallaşması	40
c. Eski Çin'in Geleneksel Kurumları ve Uyuşmazlık Çözümü	42
aa. Sulh Hâkimleri (Magistralar).....	42
bb. Aydın Sınıf.....	43
cc. Kırsal Bölgelerde Köy Muhtarları ve Yerel Liderler... ..	44
dd. Aileler, Klanlar, Loncalar ve Diğer Sosyal Birimler ..	44
d. Eski Çin'de Uyuşmazlık Çözümünde Arabuluculuğun Üstünlüğü.....	46
aa. Dava Açmaktan Kaçınma Olgusu	46
bb. Arabuluculuk Geleneğinin Topluma Yansıması	47
cc. Arabuluculuk Usulünün Olumlu ve Olumsuz Yönleri.....	49
e. Cumhuriyet Dönemi (1912-1949).....	50
f. Çin Halk Cumhuriyeti ve Mao Dönemi (1949-1974)	52
aa. Genel Olarak.....	52
bb. Mao Döneminde Arabuluculuk Anlayışı.....	53
cc. Mao Döneminde Arabuluculuk Faaliyetinin Amacı ..	58

dd. Kültür Devrimi (Cultural Revolution) ve Arabuluculuk Üzerine Etkileri	59
g. Mao Sonrası Dönem (1974 -1990)	61
h. Modern Çin Halk Cumhuriyeti.....	63
B. JAPONYA.....	64
1. Geleneksel Japon Toplumunun Uyuşmazlık Çözümüne Bakış Açısı.....	64
a. Genel Olarak.....	64
b. Sosyal Düzen ve Uyum Kavramı.....	67
c. Hukuk ve Dava Kavramları	70
2. Uyuşmazlık Çözümünde Toplumsal Davranış Özellikleri	71
a. Japon Toplumunu Dava Açmamaya Yönelen Yaklaşımlar.....	71
aa. Gelenekçi Teori.....	71
bb. Yenilikçi Teori	77
cc. Rasyonalist Teori.....	78
dd. Şekli Kurallara Bağlı Olmayan Teori.....	79
b. Modern Japonya'da Dava Açma Oranında Son Gelişmeler	80
3. Japon Toplumunun Arabuluculuk Usulü Bakımından Geçirdiği Tarihsel Dönemler.....	85
a. Tokugawa Dönemi Öncesi	86
b. Tokugawa Dönemi	89
aa. Tokugawa Dönemi ve Uyuşmazlık Çözümü.....	92
bb. Tokugawa Döneminde Arabuluculuk Usulü.....	94
c. Meiji Dönemi.....	100
aa. Meiji Dönemi ve Hukuk Sistemi.....	100
bb. Medeni Kanun ve Medeni Yargılama Kanunu	103
cc. Arabuluculuk Hakkındaki Yasal Düzenlemeler.....	106
d. Meiji Dönemi Sonrası ve İkinci Dünya Savaşı.....	109
e. İkinci Dünya Savaşı Sonrası.....	110
f. Modern Japonya.....	111

İkinci Bölüm
UZAK DOĞU'DA UYUŞMAZLIK
ÇÖZÜMÜNDE ARABULUCULUK
YÖNTEMLERİ

I. MAHKEME DIŞI ARABULUCULUK.....	117
A. ÇİN HALK CUMHURİYETİ	117
1. Genel Olarak.....	117
2. Halk Arabuluculuğu	119
a. Tarihi Geçmiş.....	119
b. Halk Arabuluculuk Komiteleri ve Özellikleri	122
c. Halk Arabuluculuk Komitelerinin Faaliyet Alanı	124
d. Halk Arabulucularının Seçimi ve Denetimi	125
aa. Arabulucuların Seçimi	125
bb. Arabulucuların Denetimi	126
cc. Arabuluculuk Uzlaşma Anlaşması ve Etkisi.....	126
dd. İstatistikler	127
3. İdari Arabuluculuk.....	127
B. HONG KONG.....	131
1. Halk Arabuluculuğu	131
2. İdari Arabuluculuk.....	132
C. JAPONYA.....	133
1. Genel olarak.....	133
2. Halk Arabuluculuğu	134
D. KORE.....	134
1. Genel olarak.....	134
2. Halk Arabuluculuğu	136
3. İdari Arabuluculuk.....	136
II. MAHKEME İÇİ ARABULUCULUK.....	137
A. ÇİN HALK CUMHURİYETİ	137
1. Adli Arabuluculuk.....	137
a. Genel Olarak.....	137

b. 1991 tarihli Çin Medeni Usul Kanunu ve Adli Arabuluculuğun Temel Özellikleri	139
2. Adli Arabuluculuğun Uygulama Alanı ve Prosedürü.....	140
3. Adli Arabuluculuk ile Halk Arabuluculuğu Arasındaki Farklar	143
4. İstatistikler	144
B. HONG KONG.....	145
1. Adli Arabuluculuk.....	145
2. Çin Halk Cumhuriyeti ile Hong Kong Arasında Sistem Farkı.....	146
a. Sistem Farklılığının Nedenleri.....	146
b. Sistem Farklılığının Sonuçları.....	147
C. JAPONYA.....	148
1. Adli Arabuluculuk (Chôtei).....	148
a. Genel Olarak.....	148
b. Arabuluculuk Kurumunun Gelişmesi.....	149
2. Arabuluculuk Prosedürü	151
3. Arabuluculuk Kurulu	152
4. Arabuluculuk Protokolü	155
D. KORE.....	157
1. Adli veya Mahkeme Katımlı Arabuluculuk.....	157
2. Mahkeme Katımlı Arabuluculuk Usulünün Uygulama Alanı	159
3. Mahkeme Katımlı Arabuluculuk Faaliyeti.....	160
a. Arabuluculuğun Başlaması	161
b. Arabuluculuk Süreci	163
c. Arabuluculuk Sürecinin Gizliliği	165
d. Arabuluculuk Sürecinin Sona Ermesi	166
4. Mahkeme Katımlı Arabuluculuk Usulünde İstatistikler ..	167
III.KURUMSAL ARABULUCULUK	168
A. ÇİN HALK CUMHURİYETİ	168

1. Genel Olarak.....	168
2. Kurumsal Arabuluculuğun Organizasyonları.....	169
a. Çin Uluslararası Ticareti Destekleme Konseyi (China Council for the Promotion of International Trade) (CCPIT).....	169
b. Çin Uluslararası Ticareti Destekleme Konseyi (CCPIT) Arabuluculuk Merkezi	171
aa. Arabuluculuk Faaliyetine Başlama.....	172
bb. Arabulucuların Seçimi	173
cc. Arabuluculuk Faaliyetinin Sona Ermesi	174
3. Tahkim Kurumları Vasıtası ile Arabuluculuk	175
a. Çin Uluslararası İktisadi ve Ticari Tahkim Komisyonu (China International Economic and Trade Arbitration Commission) (CIETAC).....	176
b. Çin Denizcilik Tahkim Komisyonu (China Maritime Arbitration Commission) (CMAC).....	179
c. Arabuluculuk Kurumları Arasındaki Bağlantı.....	180
4. Tahkim Kanunu ve Tahkim Kuralları.....	181
a. Tahkim Kanunu.....	181
b. Çin Uluslararası İktisadi ve Ticari Tahkim Komisyonu (CIETAC) Tahkim Kuralları.....	184
c. Çin Uluslararası İktisadi ve Ticari Tahkim Komisyonu (CIETAC) Tahkim Kuralları ve Arabuluculuk Yöntemi	187
d. Çin Uluslararası İktisadi ve Ticari Tahkim Komisyonu (CIETAC) Tahkim Kuralları ve Arabuluculuk Çeşitleri.....	190
aa. Müşterek Arabuluculuk (Joint Conciliation).....	191
bb. Hakem Mahkemesinin Müdahalesi Olmadan Arabuluculuk	192
cc. Tahkim ve Arabuluculuk Yöntemlerinin Birleşmesi	192
aaa. Tahkim İşlemleri Sırasında Arabuluculuk (Arb- Med)	192

bbb. Arabuluculuk ve Tahkim bileşimi (Med-Arb)	194
aaaa. Çin Uluslararası İktisadi ve Ticari Tahkim Komisyonu (CIETAC) Tahkim Kuralları ve Med-Arb Usulü	196
bbbb. Arabuluculuk ve Tahkim Bileşimine Yöneltilen Eleştiriler	198
B. HONG KONG.....	202
1. Genel olarak.....	202
2. Kurumsal Arabuluculuk	205
3. Kurumsal Arabuluculuğun Organizasyonları.....	206
a. Hong Kong Uluslararası Tahkim Merkezi (Hong Kong International Arbitration Centre) (HKIAC).....	206
b. Hong Kong Arabuluculuk Konseyi (Hong Kong Mediation Council) (HKMC)	207
c. Hong Kong Uluslararası Tahkim Merkezi (Hong Kong International Arbitration Centre) Tarafından Çözömlenen Başlıca Uyuşmazlıklar.....	208
4. Yeni Tahkim Kanunu	210
C. JAPONYA.....	212
1. Genel Olarak.....	212
2. Kurumsal Arabuluculuğun Organizasyonları.....	214
a. Japonya Ticari Tahkim Birliğı (Japan Commercial Arbitration Association) (JCAA).....	214
b. Tokyo Denizcilik Tahkim Komisyonu (Tokyo Maritime Arbitration Commission) (TOMAC)	215
3. Tahkim Kanunu ve Tahkim Kuralları.....	216
a. Yeni Tahkim Kanunu	216
b. Yeni Tahkim Kanunu ve Tahkim Yargılaması Sırasında Arabuluculuk.....	219
c. Japonya Ticari Tahkim Birliğı (Japan Commercial Arbitration Association) (JCAA) ve Arabuluculuk Kuralları.....	220

d. Tokyo Denizcilik Tahkim Komisyonu (Tokyo Maritime Arbitration Commission) (TOMAC) ve Arabuluculuk Kuralları.....	223
D. KORE.....	225
1. Genel Olarak.....	225
2. Kurumsal Arabuluculuğun Organizasyonları.....	226
a. Kore Ticari Tahkim Kurulu (Korean Commercial Arbitration Board) (KCAB).....	226
b. Elektronik Ticaret Arabuluculuk Komitesi (Electronic Commerce Mediation Committee) (eCMC).....	227
c. Program Danışma ve Arabuluculuk Komitesi (Program Deliberation & Mediation Committee) (PDMC).....	227
d. Kore Tüketicileri Koruma Kurulu (Korean Consumer Protection Board) (KCPB).....	228
3. Tahkim Kanunu.....	228
IV. ARA DEĞERLENDİRME.....	228

Üçüncü Bölüm

TÜRK HUKUKUNDA HUKUKİ UYUŞMAZLIKLARDA ARABULUCULUK

I. GENEL OLARAK.....	235
II. UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜ YÖNTEMLERİ	237
A. MAHKEME İÇİ UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜ	238
1. Sulha Teşvik (Sulha Teşebbüs)	238
a. 1086 Sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu	238
b. Aile Mahkemeleri Kanunu.....	243
c. İş Mahkemeleri Kanunu	252
2. Sulh	253

B. MAHKEME DIŞI UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜ	260
1. Uzlaőtirma.....	260
a. Genel Olarak.....	260
b. Uzlaőtirma Kavramı.....	261
c. Avukatlık Kanunu	263
d. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun.....	270
2. Arabuluculuk.....	274
a. Genel Olarak.....	274
b. Arabuluculuk Kavramı.....	276
3. Hukukumuzda Arabuluculuk Usulü İle İlgili Yasal Düzenlemeler	284
a. Arabuluculuk Usulünün Düzenlenmesine İliŐkin Kanun Tasarısı ve 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu	284
b. Arabuluculuk Yönteminin Uygulanma Alanı	286
c. Arabuluculuk Kurumunun İŐleyiŐine İliŐkin Temel Prensipiler.....	299
aa. İradilik (Gönüllülük) Prensibi	299
bb. EŐitlik Prensibi	303
cc. Gizlilik Prensibi	304
d. Ara Değerlendirme.....	314
e. Arabulucuların Nitelikleri.....	319
aa. Arabulucuların Vasıfları	319
bb. Arabulucuların Seçilmesi	323
cc. Arabuluculuk Eđitimi.....	324
f. Arabulucuların Hak ve Yüklümlülükleri	332
aa. Arabulucuların Hakları.....	332
aaa. Arabulucu Unvanını Kullanma Hakkı.....	332
bbb. Ücret ve Masraf İsteme Hakkı.....	333
ccc. Taraflarla Görüşme ve İletişim Kurma Hakkı	336
bb. Arabulucuların Yüklümlülükleri	343
aaa. Görevi Özenle ve Tarafsız Bir Biçimde Yerine Getirme Yüklümlülüđü.....	343

bbb. Reklâm Yasağına Riayet Etme Yükümlülüğü..	352
ccc. Tarafları Aydınlatma Yükümlülüğü	353
ddd. Sır Saklama Yükümlülüğü	357
eee. Dosya Saklama Yükümlülüğü	361
fff. Aidat Ödeme Yükümlülüğü.....	361
g. Arbuluculuk Faaliyeti.....	361
aa. Arbuluculuk Faaliyetinin Başlaması.....	361
bb. Arbuluculuk Sürecinin Başlaması ve Süreler Üzerine Etkisi.....	366
cc. Arbuluculuk Faaliyetinin Yürütülmesi	367
dd. Arbuluculuk Faaliyetinin Sona Ermesi	372
DEĞERLENDİRME	387
KAYNAKÇA	397
DİĞER KAYNAKLAR.....	443
EKLER.....	445